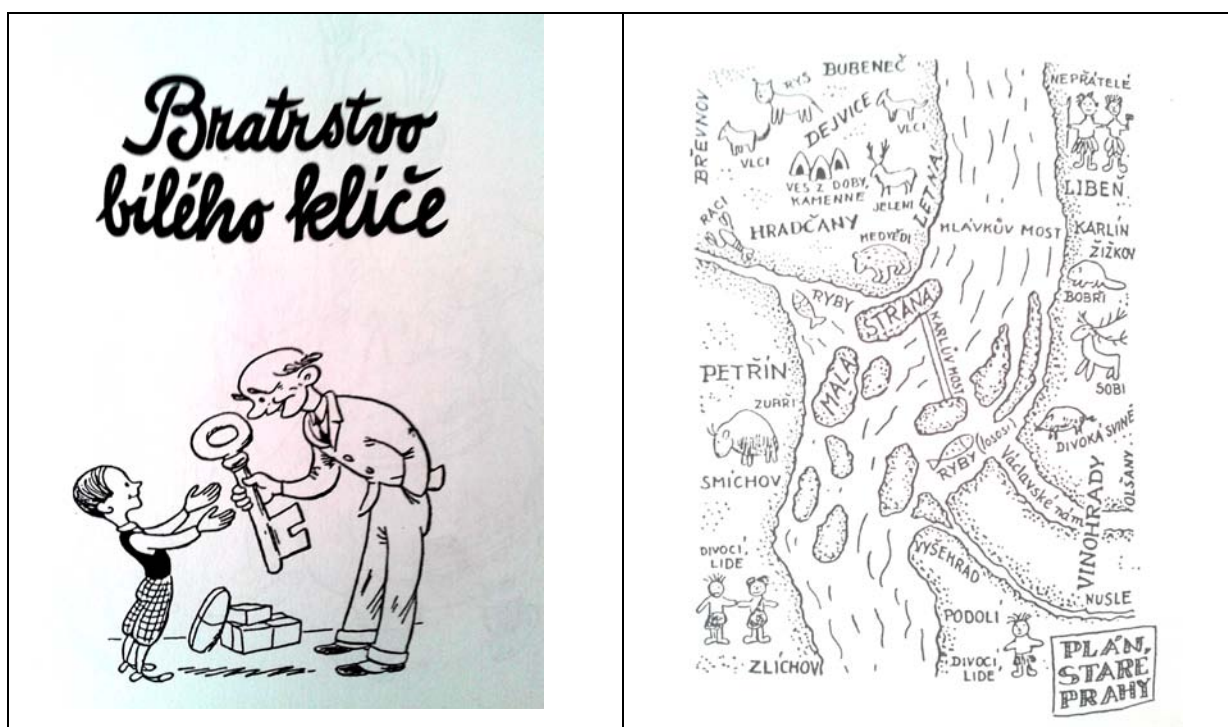

FRANTIŠEK LANGER (1888–1965)

Metodický list úroveň A

I. BRATRSTVO BÍLÉHO KLÍČE

Zdroje obrázků: Langer, František. *Bratrstvo bílého klíče*. 2. vydání. Praha: Fr. Borový, 1934.

Bratrstvo bílého klíče je tajným společenstvím několika kamarádů, kteří dostanou k užívání opuštěnou zahradu. Ta se rychle stává jejich kouzelným světem i přísně utajeným útočištěm. Společně zažívají řadu dobrodružných příhod, pomáhají vyřešit spletité případy a objevují nejrůznější pražská zákoutí. Kniha vyšla poprvé roku 1934, v době, kdy František Langer působil v Československu jako vojenský lékař a zároveň dramaturg Divadla na Vinohradech.

Vymezení vyučovacího cíle: František Langer dětem, dobrodružná literatura

Pracovní list úrovně A si klade za cíl seznámit nejmladší děti (4.–5. třída) s různorodostí tvorby Františka Langera i v rámci dětské literatury. První část představuje ukázkou z populární dobrodružné knížky *Bratrstvo bílého klíče*, smyšlený příběh o Praze z dávných dob. Děti se tak mohou částečně seznámit i se skutečnými reáliemi hlavního města (názvy čtvrtí) a zároveň si uvědomovat literární strukturu reportáže.

Druhým vybraným textem jsou úryvky z knihy *Pes druhé roty*, která je rovněž určena dětem, ale na rozdíl od předešlé ukázky reflektuje legionářskou tematiku: na pozadí života legionářů v Rusku se odvíjí dobrodružný příběh psa Rafa, který je na cestách doprovází.

I. Úvodní aktivita

Žáci nejprve popisují první dvě ilustrace a snaží se uhádnout, kdo bude asi hlavním hrdinou, proč se v názvu objevuje slovo „bratrstvo“ a o čem příběh bude. Vzhledem k délce této první ukázky je lepší, když se bude číst společně a děti si na závěr příběh shrnou vlastními slovy.

II. Práce s textem

Práce s textem zahrnuje většinu otázek ověřujících především porozumění delšímu textu a schopnosti se k němu vracet při vyhledávání dílčích informací. Vzhledem k tomu, že se vybrané ukázky mohou zdát na první pohled poněkud dlouhé, předpokládá se, že děti budou s textem pracovat i v rámci domácí přípravy (četba s porozuměním / převyprávění). V závěru tohoto bloku pak přečtený text slouží především jako zdroj tvůrčích aktivit.

Otázky k textu

1) Jaké postavy v ukázce vystupují a jak se jmenují?

- práce s textem

2) Proč se chlapci sešli s hlídačem parku?

- práce s textem

3) Co všechno se Jarka během interview naučil?

- práce s textem

4) Jakým českým slovem byste slovo „interview“ mohli nahradit?

- (metodicky vedený) rozhovor

5) *Jaké otázky chlapci pokládali? Na co byste se zeptali vy? Vypište jejich dotazy na volné řádky a připište svůj vlastní.*

- práce s textem

6) *Napište v několika větách vnější a vnitřní charakteristiku hlídače z parku. V textu si podtrhněte klíčové informace.*

- tvůrčí práce s textem

7) *Pozorně si přečtěte Jarkovo závěrečné pojednání. Jak na vás text působí? Co byste napsali jinak a proč?*

- tvůrčí práce s textem

III. Závěrečná reflexe

Dvě následující otázky slouží především k rozvíjení diskuse, a tak lze rovnou pracovat s celou třídou bez předchozí individuální přípravy. Poslední otázka pak představuje zadání domácího úkolu.

8) *Zkoušeli jste někdy udělat interview? Podle čeho byste vybírali otázky? Napište v několika bodech, jak byste postupovali.*

- žáci píšou buď individuálně, nebo rovnou společně na tabuli

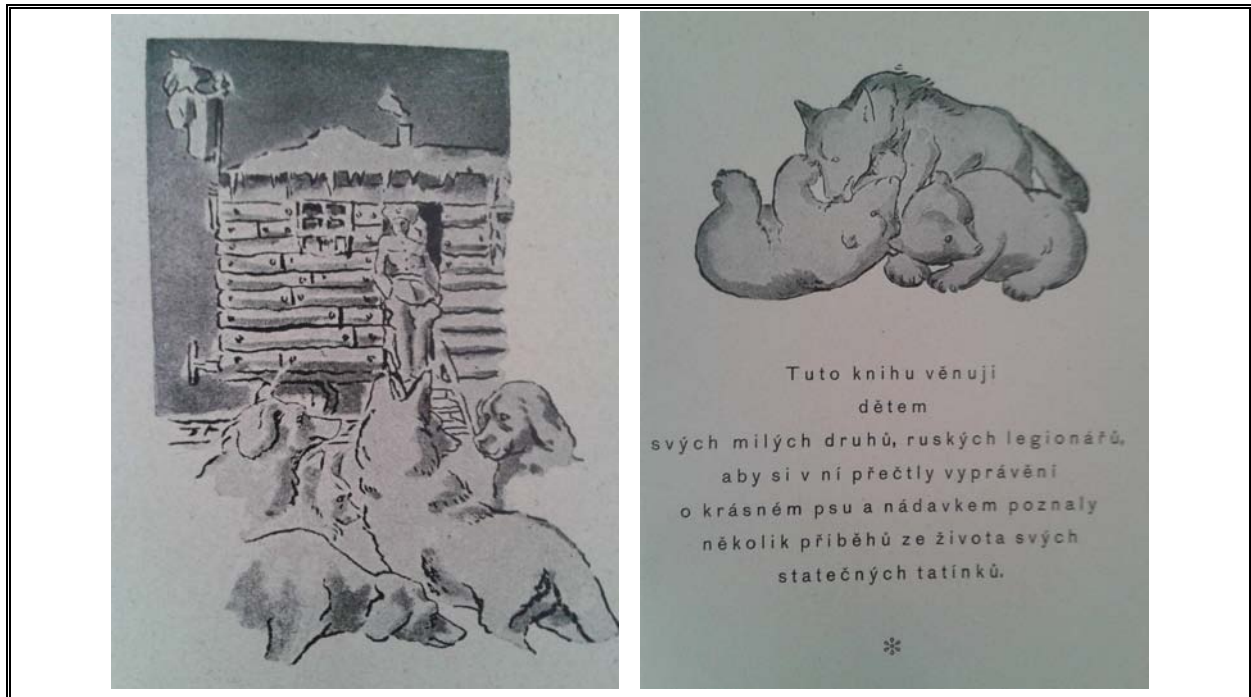
9) *Jak byste charakterizovali reportáž a interview? Přiřadte správné znaky k oběma slovům – pozor, některé z charakteristik mohou být společné.*

- žáci pospojují jednotlivé znaky s danými pojmy (znaky se prolínají)

<p><u>REPORTÁŽ</u> <i>literární útvar</i></p>	<p>popisuje skutečnost používá se v žurnalistice klade důraz na věcnost všímá si detailů snaží se být objektivní může mít psanou i obrazovou podobu sbírá fakta</p>
<p><u>INTERVIEW</u> <i>literární forma</i></p>	<p>je to publicistický žánr je metodicky vedeným rozhovorem novinář určuje témata, pokládá otázky snaží se zachytit i atmosféru místa</p>

10) *Zkuste napsat za domácí úkol podobnou reportáž formou interview, jakou vytvořil Jarka. Vyberte si někoho z rodiny, kamarádů, známých apod., komu položíte několik předem připravených otázek na vybrané téma. Odpovědi si zaznamenejte a na závěr shrňte, co jste se o tématu dozvěděli.*

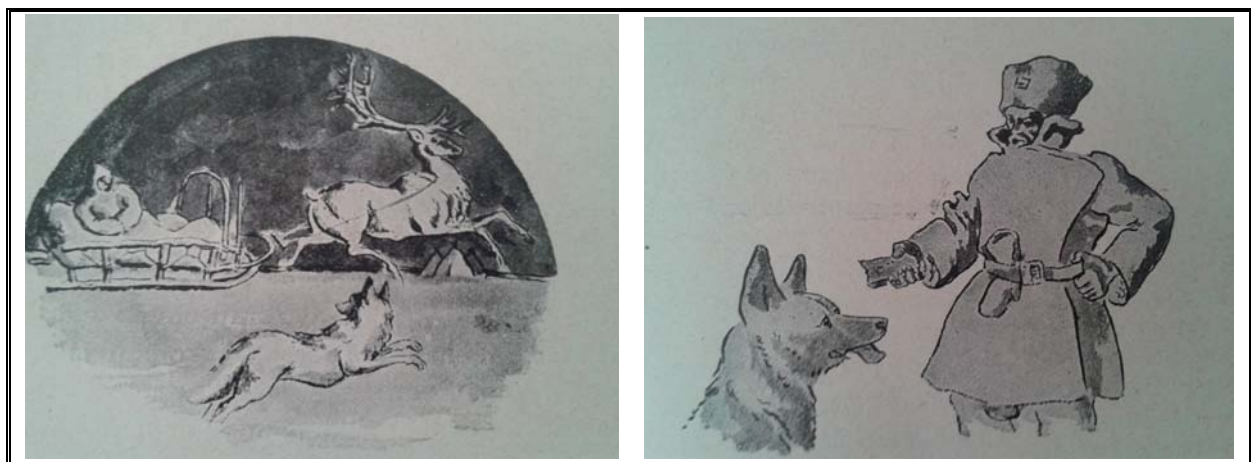
II. PES DRUHÉ ROTY

Zdroje obrázků: Langer, František. *Pes druhé roty*. 2. vydání. Praha: Nikodém, Viktor, 1923.

Dobrodružná próza Pes druhé roty vyšla roku 1923 po Langerově návratu do Československa. Na pozadí anabáze československých legionářů v Rusku se odehrává příběh psa Rafa, který se spřátelí s četařem Sochořem a doprovází vojáky během bojů na Sibiři. Nakonec se s nimi vrací i do vlasti, do nově vybudované země, Československé republiky.

Vymezení vyučovacího cíle: František Langer — legionářská tvorba pro děti

I. Úvodní aktivita

Děti by měly úvodem věnovat pozornost ilustracím a základním údajům o knize. Jeden z žáků vždy popíše vybraný obrázek za použití co největšího počtu informací (kde se příběh asi odehrává, v jaké zemi, kdy, za jakých okolností, ...).

- 1) Prohlédněte si obrázkové ilustrace a napište, jak se kniha jmenuje, kdo ji napsal, o čem si myslíte, že je, a komu byla věnována.***

II. Práce s textem

Po úvodní aktivitě následuje četba textu s případným vysvětlením některých složitějších nebo neznámých slov. Práce s textem zahrnuje nejen několik otázek na porozumění, ale zároveň je doplněna o mapku znázorňující cestu do Vladivostoku. Žáci pracují s textem a zároveň si příslušná místa vyhledávají na mapě.

V závěru této části je připojen ještě jeden úryvek ze stejné knihy (viz otázka č. 6), který je však poněkud poetičtějšího ladění. Cílem je vytvořit jakýsi protipól všudypřítomným válečným událostem v podobě kontrastu líčení příchodu jara do rodného kraje a na Sibiř. Zároveň se objevuje motiv přátelství a citového pouta mezi člověkem a zvířetem.

Otázky k textu

- 2) V jaké době se ukázka odehrává? Za jakých okolností?***

- práce s textem

- 3) Kam českoslovenští legionáři cestovali? Proč? Čím jeli a kudy? Jak byla cesta dlouhá? Odpovězte písemně a pomocí mapky ústně popište jejich cestu. Vyhledejte si vysvětlivku názvu „těpluška“ a nakreslete, jak si představujete, že vypadala.***

- práce s textem a mapou

Zdroj obrázku:

http://www.lideazeme.cz/files/imagecache/dust_filerenderer_normal/files/upload/story_press/4275/postup__eskoslovensk_ch_legi__sm_rem_k_vladivostok_4b470dc753.jpg. [21. 7. 2014].

4) Kdo je Raf? Jak si ho představujete? Namalujte, jak podle vás Raf vypadal.

- práce s textem a výtvarné ztvárnění hlavního hrdiny (možné zadat i jako úkol)

5) Co se vojákům jednoho večera přihodilo? Shrňte příhodu vlastními slovy.

- práce s textem, shrnutí faktických informací – žáci mohou zkusit posoudit, které informace jsou zásadní a které okrajové

6) Přečtete si následující úryvek a zkuste k němu vymyslet nadpis.

.....

Začátek dubna, tedy sibiřské podjaří, kdy slunce začíná citelněji hřáti a sníh mokvati, zastihl Rafa již zcela zdomácnělého v české teplušce. (...)

Ale jeho novým přátelům, vojákům v Sochorově teplušce a všem vojákům celého pluku a stejně tak všem obyvatelům všech československých vlaků, kterých od Uralu až do Vladivostoku bylo několik set, nepřinesly prvé předzvěsti jara vůbec radosti. Naopak, na všechny vojáky dolehla tíže nových stesků. Blíží se jaro, krásné jaro tam v jejich domovině, kde touhle dobou již zoraná pole jsou zelená jako samet, keře se chvějí mladým listím a stromy jsou plny poupat. Ale zde v Sibiři bude to opět jen nové jaro, které budou žít daleko od svých milých rodišť a milovaných krajů! Jaro je slibem, ale tohle jaro, zde, daleko, neslibovalo nic. Jaro je počátkem, ale sibiřské jaro, jeví se zatím v hromadách bláta a ručejích sněhové vody, nebylo počátkem ničeho – leda snad nového roku odloučení. A tak mnoho srdnatých vojenských hlav se malomyslně svěřilo a mnoho srdcí bolelo. Tu a tam malomyslnost i bolest se projevovала mezi vojáky nespokojeností a hněvy, ale většina z nich se schýlila před nezbytností a konala dále přesně svou povinnost.

Sochor a jeho přátelé stejně si zatesknili jako všech šedesát tisíc srdcí našich hochů na Sibiři, ale při tom konali pečlivě svou vojenskou práci. Jenže v té době Sochor častěji pohlídal chytrou hlavu

Rafovu a někdy si ji položil na kolena, vzal ji do obou dlaní, pozdvihl, aby viděl do jantarových očí zvířete a pak mu vyprávěl: O krásné zemi v dálce, o dobré ženě, maličkém hošíkovi, jež opouštěl dříve, než se dítě naučilo prvému slůvku, o jabloňovém sadě a o tisíci a tisíci jiných věcech. Raf jej trpělivě a rád poslouchal. A poslouchal jej opravdu a pozorně, neboť rozuměl řeči svého pána.

Zdroj: Langer, František. *Pes druhé roty*. 2. vydání. Praha: Nikodém, Viktor, 1923, s. 91–93.

III. Závěrečná reflexe

Tato shrnující pasáž nabízí opět prostor k diskusi, a to jak vázané k přečteným textům, tak i obecnějšího rázu. Žáci tímto mohou vztáhnout pocity vojáků k vlastní zkušenosti, zejména porovnáním tradiční jarní symboliky s tou, jíž vnímali vojáci na frontě (viz otázka č. 7).

V tomto kontextu je důležité s žáky rozvinout i téma přátelství a důvěry (viz otázka č. 8).

- 1) *Co se vám vybaví, když se řekne „jaro“? Diskutujte. Čeho bylo pro vojáky jaro symbolem, když byli doma a když se ocitli na Sibiři? Podtrhněte si v textu klíčová slova a ústně porovnejte obě situace.*

- 2) *Myslíte si, že Raf skutečně rozuměl lidské řeči? Proč mu Sochor vyprávěl? Bylo to pro něho důležité? Diskutujte s ostatními.*

FRANTIŠEK LANGER

© Spolek ČŠBH. Licence CC BY-NC-ND <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/> Projekt byl podpořen Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy v rámci dotačního Programu na podporu činnosti nestátních neziskových organizací působících v oblasti předškolního, základního a středního vzdělávání v roce 2014.
